

میزان انطباق دروس بالینی دانشجویان پرستاری با وظایف شغلی پرستاران دانشگاه علوم پزشکی تبریز

علیرضا یوسفی، ابوالقاسم امینی، سهیلا احسانپور، رقیه محمودیان*

چکیده

مقدمه: یکی از مشکلات آموزشی در پرستاری انطباق آموزش بالینی با وظایف حرفه‌ای پرستاران است. لذا این پژوهش با هدف بررسی میزان انطباق دروس بالینی دانشجویان پرستاری با وظایف و عملکرد بالینی پرستاران از دیدگاه پرستاران طرحی دانشگاه علوم پزشکی تبریز انجام گرفت.

روش‌ها: این مطالعه توصیفی در سال ۱۳۹۴ صورت گرفت. جمعیت مورد مطالعه کلیه پرستاران طرحی شاغل در ۵ مرکز آموزشی درمانی تبریز به صورت سرشماری وارد مطالعه شدند. حجم نمونه برابر با کل جامعه مورد پژوهش (۱۴۵ نفر) بود. همه نمونه‌ها غیر از پرستاران طرحی که بیش از یک ماه در مرکز حضور نداشتند، وارد مطالعه شدند. جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته پس از تایید روایی و پایایی برای بررسی انطباق ۹ درس بالینی انجام شد. نمرات به صورت نمره یک خیلی کم، نمره ۲ کم، نمره ۳ زیاد و نمره ۴ بسیار زیاد کد گذاری شد، داده‌ها با استفاده از آمارهای توصیفی مورد تحلیل قرار گرفت.

نتایج: میزان انطباق درس اصول و مهارت‌های پرستاری با وظایف بالینی ۸۹/۶۹ درصد، درس پرستاری بهداشت و جامعه ۷۴/۴۸ درصد، درس بررسی و وضعیت سلامت ۸۸/۰۳ درصد، درس بهداشت مادر و نوزاد ۶۸/۵۴ درصد، درس بهداشت پرستاری کودکان ۸۰/۷۹ درصد، درس پرستاری بیماری‌های داخلی و جراحی ۷۲/۱۳ درصد، درس پرستاری ویژه ۷۷/۱۱ درصد، درس پرستاری بحران، فوریت‌ها و حوادث غیر مترقبه ۷۷/۶۸ درصد و درس پرستاری بهداشت و روان ۷۵/۴۱ درصد به میزان خیلی زیاد و زیاد برآورد شد.

نتیجه‌گیری: پیشنهاد می‌گردد به منظور انطباق بیشتر دروس با وظایف بالینی کوریکولوم این دروس، سرفصل و الگوی یادگیری بالینی به صورت جامع توسط برنامه‌ریزان آموزشی پرستاری بازنگری شود.

واژه‌های کلیدی: انطباق دروس، آموزش بالینی، دانشجویان پرستاری، وظایف پرستاران

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / ۱۳۹۶؛ ۱۷(۱۹): ۱۸۶ تا ۱۹۵

مقدمه

وجود طرح‌ها و برنامه‌های آموزشی نیروی انسانی متناسب با نیازهای بهداشتی و شرایط اجتماعی ضروری می‌باشد (۱). پرستاری شاخه‌ای از علوم سلامت است که به ارائه مراقبت‌های سلامت مبتنی بر دانش و توانمندی‌های حرفه‌ای لازم می‌پردازد (۲). پرستاران نقش کلیدی در بالا بردن استانداردهای سلامتی دارند (۳). از آنجا که پرستاری از جمله حرفه‌های با اهمیت در گروه‌های شغلی بهداشتی درمانی جامعه است هماهنگی

* نویسنده مسؤو: رقیه محمودیان، دانشجوی کارشناس ارشد آموزش پزشکی، گروه آموزش پزشکی، مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی، مدیریت مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. mahmodianr@yahoo.com

دکتر علیرضا یوسفی (استاد)، گروه آموزش پزشکی، مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

(aryousefy@edc.mui.ac.ir)؛ دکتر ابوالقاسم امینی (استادیار)، مدیریت

مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران.

(raamini@yahoo.com)؛ سهیلا احسانپور (مربی)، گروه آموزش پزشکی، مرکز

تحقیقات آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

(ehsanpour@nm.mui.ac.ir)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۴/۱۲، تاریخ اصلاحیه: ۹۵/۶/۱۰، تاریخ پذیرش: ۹۵/۷/۱۹

تفکیک دروس بالینی بررسی نماید. لذا این پژوهش با هدف بررسی میزان انطباق دروس بالینی دانشجویان پرستاری با وظایف و عملکرد بالینی پرستاران انجام گرفت.

روش‌ها

پژوهش حاضر به صورت توصیفی انجام گرفت. جامعه پژوهش شامل کلیه پرستاران طرحی شاغل در ۵ بیمارستان آموزشی درمانی بالای ۲۰۰ تخت خوابی تبریز بود که مایل به شرکت در پژوهش بودند. علت انتخاب پرستاران طرحی وجود فاصله کم زمانی ما بین اتمام دوره تحصیلی دانشگاهی و شروع به کار آنان می‌باشد که می‌تواند منجر به قضاوت نسبتاً صحیحی در ارتباط با موضوع مورد پژوهش شود. حجم نمونه برابر با کل جامعه مورد پژوهش و برابر با ۱۴۵ نفر بود (تاریخ آمار مربوط به شهریور ۱۳۹۴ می‌باشد). دروس اصول مهارت‌های پرستاری، پرستاری بهداشت و جامعه، وضعیت سلامت، بهداشت مادر و نوزادان، پرستاری کودکان، پرستاری بیماری‌های داخلی، پرستاری ویژه، پرستاری در بحران، فوریت‌ها، پرستاری بهداشت و روان مورد بررسی قرار گرفت. لیست پرستاران طرحی واجد شرایط مطالعه در دفاتر پرستاری این مراکز وجود داشت که پس از شناسایی همه نمونه‌ها غیر از پرستاران طرحی که بیش از یک ماه در مرکز حضور نداشتند، وارد شدند. تعداد ۱۷ نفر پرستار طرحی در کل ۵ بیمارستان به علل مختلف در مرخصی بیش از یک ماه حضور داشتند که وارد مطالعه نشدند. در نهایت ۱۲۸ وارد مطالعه شدند. اطلاعات با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته جمع‌آوری شد. این پرسشنامه توسط محققان با استفاده از برنامه آموزشی دوره کارشناسی پیوسته رشته پرستاری وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی طراحی شد. روایی آن توسط ۱۰ نفر از اساتید پرستاری در حیطه‌های

بین آنچه آموزش داده می‌شود و آنچه در بالین عمل می‌گردد بسیار مهم به نظر می‌رسد (۴). از سوی دیگر باتوجه به تغییرات مداوم در انتظارات و نیازهای مصرف‌کنندگان محصول تعلیم و تربیت در علوم پزشکی (یعنی مردم و جامعه)، ضرورت تحول و نوآوری مستمر و رفع نقایص در برنامه درسی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور احساس می‌شود. نیاز به بازنگری کوریکولوم در کشور ما نیز به خوبی احساس شده است و بر همین مبنا از چند سال پیش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برخی دانشگاه‌ها را متولی بازنگری در برنامه‌های درسی رشته‌های مختلف علوم پزشکی نموده است (۵).

زمان آخرین ویرایش برنامه درسی کارشناسی پیوسته پرستاری ۹۳/۲/۲۷ بوده است (۲). جهت اصلاح این فرآیند دست‌اندرکاران رشته و فراگیران از بهترین افرادی هستند که می‌توانند برنامه‌های درسی را مورد ارزشیابی قرار دهند (۶). ویرایش آخر در راستای آموزش وظایف حرفه‌ای پرستاران بوده است و میزان تطابق آن نیاز به بررسی دارد. مطالعات انجام گرفته فاصله بین آموزش‌های نظری و فعالیت‌های بالینی را پدیده‌ای واقعی، قابل توجه و مهم ارزیابی کرده‌اند (۷ و ۶). مطالعات علت چنین اختلافی را کمبود محیط‌های بالینی، فقدان هماهنگی بین محیط بالینی و مؤسسات آموزشی و عدم وضوح نقش معلمین پرستاری، برنامه‌ریزی درسی، عملکرد بالینی، محتوی دوره درسی و نقش مربی‌ها و کارکنان ذکر شده است (۸ و ۹). وجود ناهماهنگی یا عدم انطباق بین آموزش بالینی، نیازها و وظایف حرفه‌ای پرستاران در برخی مطالعات (۱۰ تا ۱۴) مورد تایید و موجب نگرانی است. مطالعات انجام شده در این زمینه به تفکیک سرفصل‌های دروس بالینی نبوده است و به صورت کلی و بدون در نظر گرفتن جزئیات مربوط به سرفصل‌ها انجام گرفته است. بنابراین پژوهشی مورد نیاز است که میزان انطباق دروس بالینی با وظایف حرفه‌ای را به

پرسشنامه هدیه‌ای کوچک از طرف محقق تقدیم هر یک از نمونه‌های مورد پژوهش شد. جمع‌آوری پرسشنامه ۷ تا ۱۰ روز بعد از ارائه پرسشنامه با هماهنگی واحدهای پژوهش انجام شد. پس از جمع‌آوری اطلاعات، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS-11 و آمارهای توصیفی (درصد، میانگین، انحراف معیار) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

از تعداد ۱۲۸ پرسشنامه توزیع شده در بین شرکت کنندگان، ۱۱۰ پرسشنامه دریافت شد که تعداد ۱۵ پرسشنامه به علت تکمیل بسیار ناقص پرسشنامه کنار گذاشته شد و در نهایت ۹۵ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت (درصد پاسخ‌دهی ۷۴/۲۲٪). ۱۰۰٪ پاسخ‌گویان مؤثت بودند. توزیع فراوانی گروه سنی نمونه‌های مورد پژوهش ۲۶-۲۲ (۸۲/۵٪)، ۲۷-۳۰ (۱۳٪) و بالای ۳۰ سال (۴/۵٪) بود.

یافته‌ها نشان داد توزیع فراوانی دانشگاه‌های محل تحصیل نمونه‌های مورد پژوهش دانشگاه آزاد (۷۰/۵٪) و سراسری (۲۹/۵٪) بود. (۷۶٪) فارغ‌التحصیلان از دانشگاه تبریز و (۲۴٪) نمونه‌ها از سایر شهرها فارغ‌التحصیل شده بودند. درصد توزیع فراوانی بخش کاری کارکنان مورد پژوهش، (۳۱/۵٪) بخش داخلی، (۲۱٪) بخش جراحی، (۱۶٪) بخش مراقبت‌های ویژه، (۹/۵٪) بخش عفونی، (۱۴٪) اورژانس، (۵٪) انکولوژی، (۳٪) بخش کودکان بود.

بالاترین میزان کمک به وظایف حرفه‌ای (بالینی) متعلق به درس پرستاری بیماریهای داخلی جراحی (۲/۹۱ درصد) و کمترین میزان متعلق به درس پرستاری بهداشت و جامعه (۱/۲۴ درصد) بود.

بررسی و مقایسه پاسخ‌های واحدهای پژوهش در ارتباط با میزان انطباق درس اصول و مهارت‌های پرستاری نشان داد اکثر مطالب دروس بالینی با وظایف بالینی

روان‌پرستاری، پرستاری داخلی- جراحی، پرستاری کودکان، پرستاری ویژه تأیید گردید و برای بررسی پایایی پرسشنامه توسط ۳۰ نفر از پرستاران پاسخ داده شد که آلفای کرونباخ (F=۰/۹۹) محاسبه گردید.

پرسشنامه شامل دو بخش بود که بخش اول شامل ۹ سؤال به صورت نظر خواهی از واحدهای مورد پژوهش در خصوص کاربرد هر یک از دروس بالینی پرستاری در کمک به انجام وظایف و عملکرد حرفه‌ای و بخش دوم شامل بررسی نظرات واحدهای مورد پژوهش در مورد محتوای هر یک از دروس بالینی پرستاری و تطابق آن با وظایف و عملکرد شغلی آنان در هر درس بالینی بود که درس اصول و مهارت پرستاری ۲۰ سؤال، پرستاری بهداشت جامعه ۱۲ سؤال، بررسی وضعیت سلامت ۷ سؤال، بهداشت مادر و نوزاد ۱۷ سؤال، پرستاری کودکان ۱۴ سؤال، پرستاری بیماری‌های داخلی جراحی ۱۹ سؤال، پرستاری ویژه ۱۹ سؤال، پرستاری بحران، فوریت‌ها و حوادث غیرمترقبه ۱۵ سؤال و پرستاری بهداشت روان ۱۲ سؤال داشت که در قالب طیف لیکرت ۴ نمره‌ای مورد سنجش قرار گرفت. به این ترتیب که شرکت‌کنندگان در مطالعه نظرات خود را به صورت نمرات ۱ الی ۴ ارائه نمودند و هر یک از نمرات به صورت نمره یک خیلی کم، نمره ۲ کم، نمره ۳ زیاد و نمره ۴ بسیار زیاد کد گذاری شده بود و در نهایت برای مجموعه سؤالات مربوط به هر یک از دروس یک میانگین محاسبه گردید.

پرسشنامه توسط پرسشگر، بین پرستاران طرحی واجد شرایط ورود به پژوهش در هر شیفت توزیع و توضیحات لازم در ارتباط با موضوع مورد تحقیق و چگونگی تکمیل پرسشنامه ارائه شد. به پرستاران توضیح داده شد که شرکت در این تحقیق به طور داوطلبانه است و کلیه اطلاعات پرسشنامه محرمانه خواهد بود و پرسشنامه بدون نام است. فرم رضایت آگاهانه توسط نمونه‌های مورد پژوهش تکمیل گردید. پس از تکمیل

"مراقبت تغذیه‌ای نوزاد (۷۶/۶٪) و آموزش شیردهی و انجام واکسیناسیون مادر و نوزاد (۷۵/۸٪) تعلق داشت. "انجام زایمان طبیعی (۵۸٪) و ارزیابی نوزادان بعد از تزریق سورفکتانت" (۶۱/۷٪) کمترین میزان تطابق را دارند. تقریباً یک چهارم نمونه‌ها (۳۱/۱۷٪) این درس را منطبق با وظایف بالینی خود نمی‌دانستند.

درس پرستاری کودکان نیز ۸۰/۷۹٪ با وظایف بالینی انطباق داشت. بالاترین میزان انطباق به "دارو درمانی کودکان ۹۰/۳٪ و محاسبه دوزهای دارویی کودکان" ۸۵/۹٪ تعلق داشت و کمترین انطباق مربوط به "کنترل برنامه واکسیناسیون ۷۲/۳٪ و بررسی موارد کودک آزاری ۷۴/۴٪" بود.

درس پرستاری بیماری‌های داخلی و جراحی با وظایف بالینی (۷۲/۱۳٪) انطباق داشت. تقریباً یک چهارم نمونه‌ها، (۲۷/۸۸٪) معتقد بودند این درس با وظایف بالینی آنها انطباق نداشته است. بالاترین میزان انطباق مربوط به دو مورد "ارزیابی درد و تغذیه، گاوآژ، لاواژ" بود و کمترین انطباق متعلق به "گذاشتن و خارج کردن لنزهای تماسی و پروتزهای چشمی، کنترل فشار چشم با استفاده از تونومتر ۱ و شستشوی کامل چشم با بلفارستات" بود (جدول ۱).

منطبق است (۸۹/۶۹٪). بالاترین میزان انطباق به دو مورد "ارزیابی و ثبت علائم حیاتی و تأمین نیازهای بهداشتی" تعلق دارد و کمترین انطباق متعلق به "نظارت بر مراقبت از جسد و بخیه اول پوست" بود.

انطباق درس پرستاری بهداشت و جامعه با وظایف بالینی در حد متوسط بود (۷۴/۴۸٪). بالاترین میزان انطباق متعلق به "آموزش بهداشت و اصول و روش‌ها (۸۹/۵٪) و مراقبت‌های اولیه بهداشتی" با (۸۹/۳٪) بود و کمترین میزان ارتباط متعلق به "آموزش بهداشت مدارس (۶۲/۱٪) و مبارزه با آسیب‌های شیمیایی و فیزیکی محیط" (۶۳/۸۱٪) است. نتایج نشانگر آن بود که تقریباً یک چهارم نمونه‌ها، ۲۵/۵۶ درصد این درس را کم و خیلی کم با وظایف بالینی منطبق می‌دانند.

نتایج نشان داد درس بررسی وضعیت سلامت انطباق بالایی با وظایف بالینی پرستاران دارد (۸۸٪). بالاترین میزان انطباق به "برقراری ارتباط و انجام مصاحبه و تعیین مشکلات و نیازهای مددجو" (۹۲/۶٪) متعلق بود و کمترین انطباق مربوط به "آموزش نحوه انجام خودآزمایی" (۷۶/۶٪) بود.

میزان انطباق درس بهداشت مادر و نوزاد با وظایف بالینی متوسط بود (۶۸/۵۴٪). بالاترین میزان انطباق به

جدول ۱: توزیع فراوانی نسبی میزان انطباق دروس پرستاری بیماری‌های داخلی جراحی با وظایف حرفه‌ای پرستاری

دروس بالینی پرستاری بیماری‌های داخلی و جراحی	خیلی زیاد	زیاد	کم	خیلی کم
آموزش تمرینات نوتوانی	۴۳	۲۸	۲۱/۵	۷/۵
فلبوتومی درمانی با تجویز پزشک	۶/۳۶	۲۶/۹	۲۴/۷	۱۱/۸
اندازه‌گیری CVP	۷/۹	۱۵/۱	۲۳/۷	۵۱/۶
بکارگیری نبولایزر	۷/۶۳	۱۸/۷	۱۲/۱	۵/۵
شستشوی کامل چشم با بلفارستات	۶/۳۶	۲۳/۷	۲۸	۱۱/۸
کنترل فشار چشم با تونومتر	۹/۴۲	۱۵/۴	۲۴/۲	۱۷/۶
گذاشتن تامپون بینی	۴۶/۷	۲۶/۱	۱۶/۳	۱۰/۹
همکاری در اسکارتومی و فاشیاتومی	۸/۳۹	۲۳/۷	۲۱/۵	۱۵/۱
پیشگیری از عوارض بی حرکتی	۵۵/۹	۲۴/۷	۱۵/۱	۴/۳
کمک به فیزیوتراپی بیمار	۵۷/۶	۲۱/۷	۱۴/۱	۶/۵
حفظ و تأمین دمای محیطی و مرکزی بدن	۶۴/۵	۲۲/۶	۱۰/۸	۲/۲

۲/۲	۱۵/۲	۲۶/۱	۵۶/۵	مانیتورینگ وضع انعقادی مددجو
۵/۴	۱۴	۲۶/۹	۵۳/۸	برداشتن بخیه
۱/۱	۹/۸	۲۶/۱	۶۳	تنقیه، گاوآژ، لاواژ
۴/۳	۹/۸	۲۶/۱	۵۹/۸	کنترل و حفظ تعادل آب و الکترولیت
۴/۳	۸/۶	۲۵/۸	۶۱/۳	پیشگیری از هیپوترمی و هیپرترمی
۱/۱	۸/۶	۲۹	۶۱/۳	ارزیابی و کنترل درد
۱۸/۳	۲۲/۶	۲۱/۵	۳۷/۶	کنترل فشار چشم با استفاده از تونومتر
۱۷/۴	۳۰/۳۴	۱۹/۶	۳۲/۶	گذاشتن و خارج کردن لنزهای تماسی و پروتزهای چشمی

و روان با وظایف بالینی آنها منطبق نبوده است.

بحث

اغلب مطالعات انجام شده در دنیا بیانگر آن است که شکاف نسبتاً عمیقی در روند آموزش کلاسیک پرستاری مامایی و عملکرد بالینی وجود دارد به طوری که آموزش‌های بالینی موجود، توانایی لازم برای احراز لیاقت و مهارت بالینی را به دانشجویان نمی‌دهد (۷)؛ لذا این مطالعه جهت اطلاع از میزان عدم انطباق دروس بالینی و وظایف شغلی و توانمندی بالینی بر اساس کوریکولوم آموزشی انجام شد. یافته‌ها در ارتباط با میزان انطباق دروس اصول و مهارت‌های پرستاری نشان داد اکثر موارد بالینی این درس با وظایف بالینی منطبق است. تنها در دو مورد بالینی که عبارت از نظارت بر مراقبت از جسد و بخیه اول پوست انطباق کم است. به نظر می‌رسد چون مراقبت از جسد توسط کمک بهیاران و بخیه توسط پزشکان انجام می‌شود در دانشکده بر روی تمرین عملی تاکید نمی‌شود و پرستاران نیز این وظایف را در محیط کاری انجام نمی‌دهند بنابراین نه این کارها را جزء شرح وظایف خود می‌دانند و نه با آنها آشنایی دارند. تحقیقات داور و همکاران نشان داده است که اکثر نمونه‌های آنها در انجام پانسمان ساده به سطح خوب مهارت دست پیدا کردند ولی دانشجویان در انجام مهارت ۷۰٪ توانایی ضعیف و بسیار ضعیف داشتند و در گذاشتن لوله معده هیچ‌کدام در سطح خوب و بسیار خوب نبودند (۱۵).

درس پرستاری ویژه با وظایف بالینی ۷۷/۱۱٪ انطباق داشت. بالاترین میزان انطباق به دو مورد "کار با مانیتورها و پمپ انفوزیون‌ها (۹۴/۵٪) و گرفتن نمونه ABG و سایر ترشحات بدن" (۹۱/۲٪) تعلق داشت و کمترین تطابق مربوط به "کالیبراسیون منظم دستگاه دیالیز و RO (۵۹/۴٪) و شستشوی دستگاه دیالیز" (۵۹/۸٪) بود. تقریباً یک چهارم نمونه‌ها (۲۲/۹۲٪) معتقد بودند درس پرستاری ویژه با وظایف بالینی آنها مطابقت نداشته است.

انطباق دروس بالینی درس پرستاری در بحران، فوریت‌ها و حوادث غیرمترقبه با وظایف بالینی ۷۷/۶۸٪ بود. بالاترین میزان انطباق به "کنترل قند خون با گلوکومتر (۹۴/۵٪) و انجام احیای قلبی ریوی (۸۹/۱٪)" تعلق داشت و کمترین تطابق‌ها مربوط به "نگهداری و حمل و نقل عضو قطع شده (۶۶/۳٪) و آتل‌بندی و گچ‌گیری (۶۷/۴٪)" بود.

درس پرستاری بهداشت و روان به میزان ۷۵/۴۱٪ با وظایف بالینی منطبق بود. بالاترین میزان انطباق با دروس بالینی متعلق به دو مورد "مشاوره و آمادگی مددجو از نظر روحی برای انجام پروسیجرها (۸۱/۸٪) و حمایت روحی و روانی بیمار و خانواده (۸۰٪)" بود و کمترین میزان انطباق با دروس بالینی مربوط به "مراقبت از شوک درمانی (۶۷/۱٪) و مراقبت از مددجویان پرخطر از جهت خودکشی (۶۸/۲٪)" بود. تقریباً یک چهارم نمونه‌ها (۲۴/۶۳٪) اعتقاد داشتند درس پرستاری بهداشت

نتایج اقوامی میزان انطباق اهداف آموزش بالینی و تئوری دانشجویان پرستاری را در حد متوسط نشان داده است (۱۶).

در درس پرستاری بهداشت و جامعه، آموزش بهداشت مدارس و مبارزه با آسیب‌های شیمیایی و فیزیکی محیط کم‌ترین انطباق گزارش شد. نتایج نشانگر آن است که تقریباً یک چهارم نمونه‌ها، این درس را کم و خیلی کم با وظایف بالینی منطبق می‌دانند. به نظر می‌رسد توجه لازم هم در سطح دانشکده و هم در محیط کاری به این واحد درسی نشده است. برزو و همکاران اظهار می‌کنند آموزش پرستاران در مقطع کارشناسی ارشد در چهار گرایش (داخلی- جراحی، بهداشت مادرو کودک، پرستاری بهداشت جامعه و پرستاری بهداشت روان) صورت می‌گیرد و دانش‌آموختگان این مقاطع، جایگاه مشخصی در بالین ندارند. این در حالی است که هدف و انتظار ما از آموزش‌های دوران دانشجویی آن است که دانشجوی پس از فراغت از تحصیل و اشتغال در جایگاه‌های مختلف پرستاری، بتواند آموخته‌های تئوری خود را در عمل به کار گیرد، اما اختلاف بین آنچه که در کلاس درس آموزش داده می‌شود و خدماتی که ارائه می‌گردد، به عنوان یک مشکل اساسی در پرستاری مطرح است (۱۷).

نتایج نشان می‌دهد در درس بررسی وضعیت سلامت کم‌ترین انطباق مربوط به آموزش نحوه انجام خودآزمایی است. نوحی و همکارانش بیش‌ترین ضریب همبستگی بین ضرورت و کاربرد دروس تخصصی پرستاری از نظر دانشجویان را مربوط به درس بررسی وضعیت سلامت اعلام نموده است (۱۸). یکی از دلایل عمده عدم انطباق در این درس ساختار ویژه نظام مراقبت‌های بهداشتی در کشور است که متأسفانه در آن جایگاهی برای کار پرستاران در نظر گرفته نشده است و مراقبین بهداشت این نقش‌ها را عهده‌دار هستند که عملاً انگیزه و فرصت یادگیری و یاددهی را در پرستاری بهداشت جامعه کاهش داده است.

در درس بهداشت مادر و نوزاد مورد انجام زایمان طبیعی و ارزیابی نوزادان بعد از تزریق سورفکتانت کم‌ترین میزان تطابق گزارش شده است. تقریباً یک چهارم نمونه‌ها، این درس را منطبق با وظایف بالینی خود نمی‌دانستند. مراقبت از مادر و نوزاد در بخش‌های ویژه و اختصاصی زنان و زایمان صورت می‌پذیرد و سایر کادر درمان از این مراقبت‌ها دور افتاده‌اند و این وظایف را کم‌تر با کادر خود منطبق می‌دانند و توانمندی کمی دارند. دکتر صالحی و همکاران بیش‌ترین میانگین هماهنگی فعالیت‌های نظری و عمل در پرستاری بهداشت مادران و کودکان، از نظر پرستاران ۳/۳۸۱، مدرسین ۳/۶۶۶ و دانشجویان ۳/۲۶۵ اعلام نموده‌اند (۱۱).

در درس پرستاری کودکان کم‌ترین انطباق مربوط به کنترل برنامه واکسیناسیون و بررسی موارد کودک آزاری بود. چون واکسیناسیون کودکان اغلب در خانه‌های بهداشت و مراکز سلامت جامعه صورت می‌گیرد، پرستاران این مورد را مطابق شرح وظایف خود نمی‌دانند و بررسی موارد کودک آزاری در دانشکده‌های پرستاری نیز به صورت جدی آموزش داده نشده است و کادر نیز آن جزء وظایف خود تلقی نمی‌کنند. پریزاد اعلام می‌کند میانگین هماهنگی یادگیری‌های نظری و خدمات بالینی پرستاری اطفال، از نظر پرستاران، مدرسین و دانشجویان در حد هماهنگ و کاملاً هماهنگ نبوده است ولی در کل از نظر مدرسین، هماهنگی در فعالیت‌های نظری و عملی کم‌تر از پرستاران و دانشجویان بوده است (۱۰).

در درس پرستاری بیماری‌های داخلی و جراحی تقریباً یک چهارم نمونه‌ها معتقد بودند این درس با وظایف بالینی آنها انطباق نداشته است. کم‌ترین انطباق متعلق به گذاشتن و خارج کردن لنزهای تماسی و پروتزهای چشمی، کنترل فشار چشم با استفاده از تورنومتر و شستشوی کامل چشم با بلفارستات بود. انجام برخی از پروسیجرهای موجود در این واحد درسی به صورت

بالینی برخوردار نبوده و در فرایند مشکل‌گشایی، دچار ضعف هستند (۲۰).

در درس پرستاری روان‌پرستاری کم‌ترین انطباق مربوط به مراقبت از شوک درمانی و مراقبت از مددجویان پرخطر از جهت خودکشی بود. اختصاصی بودن بخش‌های اعصاب و روان و انجام شوک درمانی، مراقبت از مددجو هنگام هذیان، توهم و بی‌قراری و انجام مشاوره فردی و گروهی در این مراکز باعث شده نمره انطباق کم گزارش شود. دکتر صالحی و همکاران میانگین امتیازات هماهنگی در روان‌پرستاری از نظر پرستاران را بیش‌تر در بخش روانپزشکی و از نظر مدرسین و دانشجویان در درمانگاه روانپزشکی اعلام نمودند (۱۱). حجم نمونه کم و عدم انجام نمونه‌گیری از کل پرستاران طرحی در کل بیمارستان‌های شهر تبریز از محدودیت این پژوهش است و لذا تعمیم نتایج به غیر از جامعه مورد بررسی امکان‌پذیر نیست.

نتیجه‌گیری

نتایج حاکی از آن است که دروس بالینی متفاوت، انطباق‌های متفاوتی با وظایف بالینی داشتند به طوری که تطابق بالای ۸۰ درصد مربوط به دروس اصول و مهارت پرستاری، بررسی وضعیت سلامت، پرستاری کودکان بود و تطابق بین ۷۰ الی ۸۰ درصد مربوط به دروس پرستاری در بحران فوریت‌ها و حوادث غیرمترقبه، پرستاری ویژه، پرستاری بهداشت و روان، بهداشت و جامعه، پرستاری بیماری‌های داخلی و جراحی بود و درس بهداشت مادر و نوزاد بین ۶۰ الی ۷۰ درصد انطباق گزارش شد. لذا پیشنهاد می‌گردد برنامه‌ریزان آموزشی پرستاری در دروسی که سرفصل آنان با دروس بالینی تطابق متوسط و کمی دارند، اقدام به بازنگری جامع سرفصل و الگوی یادگیری بالینی این دروس نمایند.

اختصاصی در برخی از بخش‌های درمانی خاص انجام می‌گردد. بنابراین انطباق و توانمندی این درس نمره متوسطی را به خود اختصاص داده است. انجام گذاشتن و خارج کردن لنزهای تماسی و پروتزهای چشمی، کنترل فشار چشم با استفاده از تونومتر و شستشوی کامل چشم با بلفارستات توسط پزشکان در مراکز باعث شده است که آموزش آنها در سطح دانشکده نیز جدی گرفته نشود و کادر نیز آن را جزء وظایف خود نمی‌دانند. نتایج بررسی صالحی و همکاران در مورد هماهنگی یادگیری‌های نظری و خدمات بالینی در پرستاری داخلی جراحی، دیدگاه هر سه گروه (پرستاران، دانشجویان و اساتید) مؤید این بوده است که تا حدودی هماهنگ بوده و در هیچ یک از موارد هماهنگی، کاملاً هماهنگ نبوده است (۱۱). نتایج مطالعه ما نیز نشان داد میزان انطباق دروس بالینی با وظایف بالینی در سطح بالا نبود.

در درس پرستاری ویژه کم‌ترین تطابق مربوط به کالیبراسیون منظم دستگاه دیالیز و RO و شستشوی دستگاه دیالیز است اجرای شیمی درمانی و مراقبت از عوارض رادیوتراپی داخلی و خارجی در مرحله بعدی قرار دارد. اختصاصی بودن بخش‌هایی مانند دیالیز، شیمی درمانی باعث شده است میزان تطابق در وظایفی که مرتبط به این بخش‌ها کم گزارش شود. ناظری و همکارشان درصد ارائه مراقبت‌های پرستاری در بخش‌های تخصصی ویژه (دیالیز، CCU, ICU) را بین ۶۴/۷-۵۴/۹ درصد گزارش کردند (۱۹).

در درس پرستاری در بحران، فوریت‌ها و حوادث غیر مترقبه، کم‌ترین تطابق‌ها مربوط به نگهداری و حمل و نقل عضو قطع شده و آتل‌بندی و گچ‌گیری است. نگهداری و حمل و نقل عضو قطع شده و آتل‌بندی و گچ‌گیری تنها در بخش ارتوپدی صورت می‌پذیرد، بنابراین میزان انطباق در کل نمونه‌ها از نمره پایینی برخوردار بود. دانش‌آموختگان جدید پرستاری و مامایی، علی‌رغم داشتن پایه تئوریک قوی، از تبحر و مهارت کافی در محیط‌های

قدردانی

محترم آن مرکز و پرستاران شرکت‌کننده در پژوهش و کلیه عزیزانی که به هر نحو ما را در اجرای مطالعه یاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌نماییم.

این مقاله حاصل طرح پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان به شماره ۳۹۴۸۱۱ است بدین وسیله از معاونت پژوهشی و مدیریت مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اساتید و پرسنل

منابع

1. Guidance note for the protection of person against radiation. New Zealand: Occupational Safety and Health Service ; 1999. [cited 2016 Dec 3]. available from: <http://www.worksafe.govt.nz/worksafe/information-guidance/all-guidance-items/solar-ultraviolet-radiation-guidance-notes-for-the-protection-of-workers-from/solar-uv.pdf>
2. Shoraye aliyeh barnamehriziyeh oloome pezeshki. [Barnameh amoozeshiyeh Dore Karshenasi Peyvasteh Reshteh parastari]; 2014. [cited 2016 Apr 16]. available from: URL: http://mbs.behdasht.gov.ir/uploads/KP_Parastari93.pdf. [Persian]
3. Ajani KH, Moez S. Gap between knowledge and practice in nursing. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2001; 15: 3927–31.
4. Upton DJ. How can we achieve evidence –based practice if we have a theory – practice gap. *J Adv Nurs*. 1999 ; 29(3): 549-55.
5. Omidvar Sh, Aghajani Delavar M. [Employment Status of Midwifery Graduates of Babol University of Medical Sciences]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2004; 4(1): 71-75. [Persian]
6. Nasr AR, Etemadzadeh H, Nili MR. [Barnameye darsi va tarahye dars dar daneshgahha va marakeze amoozeshe ali]. 1st ed. Isfahan: Jahad-e-daneshgahi; 2007. [Persian]
7. Cordingley J, Hyde C, Peters S, Vernon B , Bundy C. Undergraduate Medical Students, Exposure to Clinical Ethics ;A Challenge to the Development of Professional Behaviors ?. *Med Edu*. 2007; 41(12):1202-9
8. Mirmoghtadaee Z, Karamalian H. [Comparison between core courses curriculum and hands on programs experienced by BS midwives and occupational needs from the viewpoint of teachers and midwives working in Isfahan]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2011; 11 (2) :163-164 [Persian]
9. Shirjang A, Alizadeh Mizani M, Mortazavi F, Asghari Jafarabadi M, Jeddi A. [Relevance of Public Health BSc Curriculum to Job Requirements and Health System Expectations: Views of Graduates on Courses Syllabi and Content]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2013; 12(10): 768-777. [Persian]
10. Shirjang A, Alizadeh Mizani M, Mortazavi F, Asghari Jafarabadi M, Jeddi A. [Relevance of Public Health BSc Curriculum to Job Requirements and Health System Expectations: Views of Graduates on Courses Syllabi and Content]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2013; 12(10): 768-777. [Persian]
11. Parizad R, editor. [learning theoretical and clinical nursing services and the factors affecting it from the perspective of students, teachers and clinical nurses, Abstracts of articles]. *Proceedings of the 1th Clinical Education in Nursing and Midwifery Conference; 2006 Nov 6-7; Iran, Tabriz*. [Persian]
12. Salehi S, Abedi H A, Alipour L, Najafipour S, Fatehi N. [Learning activities and clinical nursing services gap and the related factors: a comparative study]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2001; 1 (3) :43-49. [Persian]
13. Salehian M, Armat MR. [Motaleaye kyfie tajarobe daneshjoyan parastary dar zaminayeh amozeshe balini]. *Journal of North Khorasan University of Medical Sciences*. 2008; 1(2,3): 63-57. [Persian]
14. RajehSaifan A, Abu Safieh H, Milbes R, Shibly R. Suggestions to close the gap in nursing education: Nursing students' perspectives. Science Publishing Corporation. *International Journal Of Advanced Nursind Studies*. 2015; 4(2):62-68.
15. Landers M. The Theory Practice Gap in Nursing from the Perspective of Student Nurses. Virginia Henderson International Nursing e-Repository; 2011. [cited 2016 Dec 3]. available from: <http://www.nursinglibrary.org/vhl/handle/10755/149354>

16. Dadvar L, Dadgari A, Mirzaee M, Rezaee M. [Evaluation of Educational Goals Achievement in Fundamental Nursing Clinical Skills: Application OSCE among Senior Nursing Students in ICU]. *Journal of Knowledge & Health*. 2015; 9(4): 24-31. [Persian]
17. Sadat agvami M. [Rezayate daneshjoyane parastary az karvarziye arseh dar daneshgaheh oloome pezeshkiyeh zanzan sale 1389]. *Journal of Medical Education Development*. 2010; 3(4): 1-6. [Persian]
18. Borzou R, Safari M, Khodavisi M, Torkaman B. The Viewpoints of Nurses towards Applicability of Nursing Curriculum in Hospitals Affiliated to Hamedan University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2009; 8 (2) :205-211. [Persian]
19. Nouhi E, Kohan S, Haghdoost A, Nazari R. [Theoretical Nursing Courses Application in Clinical Field: Clinical Nurse Teachers & Students Perspectives in Mazandaran University of Medical Sciences]. *Iran Journal of Nursing*. 2008; 20(52): 29-38. [Persian]
20. Nazeri H, Moradi B. [Quantitative study of undergraduate curriculum goals nurse final-year students of Hamadan University of Medical Sciences and Health Services in 1998]. *Scientific Journal of Hamadan University of Medical Sciences*. 1999; 7 (4): 44-49. [Persian]
21. Scheetz LJ. Baccalaureate nursing student preceptorship programs and the-development of clinical competence. *J Nurs Educ*. 1989; 28(1): 29-35.

Conformity of Nursing Clinical Courses with Nursing Job Responsibilities in Tabriz University of Medical Sciences

Alireza Yousefi¹, Abolghasem Amini², Soheila Ehsanpour³, Roghaieh Mahmoudian⁴

Abstract

Introduction: *One of the problems of nursing education is the conformity of clinical training with nursing job responsibilities. Therefore, the purpose of this study was to assess the conformity of clinical courses of nursing students with nursing job responsibilities from the perspective of temporary employed nurses in Tabriz University of Medical Sciences.*

Methods: *This descriptive study was conducted in 2015. All temporary employed nurses working in 5 teaching hospitals of Tabriz were selected through census method. The sample size was equal to the whole population (145 people). All of the subjects except those who were absent for more than a month in the center were included in the study. Data were collected by a valid and reliable researcher-made questionnaire to assess the conformity of 9 clinical courses. Scores were coded as 1 (very low), 2 (low), 3 (high) and 4 (very high). Descriptive statistics were used to analyze the data.*

Results: *The conformity rates of the nursing clinical courses with clinical responsibilities were 89.69% for nursing principles and skills, 74.48% for community health nursing, 88.03% for health status evaluation, 68.54% for maternity and newborn health, 80.79% for pediatric nursing, 72.13% for medical-surgical nursing, 77.11% for critical care nursing, 77.68% for emergencies and disasters nursing, 77.68 and 75.41% for mental health nursing. These rates were evaluated at very high and high levels.*

Conclusion: *For higher conformity of the courses with the clinical responsibilities of the curriculum, it is recommended that nursing education planners should comprehensively review and revise the syllabus and clinical learning model.*

Keywords: Course conformity, clinical training, nursing students, nursing job responsibilities

Addresses:

1. Professor, Department of Medical Education, Medical Education Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. Email: aryousefy@edc.mui.ac.ir
2. Assistant Professor, Department of Medical Education, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran. Email: draamini@yahoo.com
3. Instructor, Department of Medical Education, Medical Education Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. Email: ehsanpour@nm.mui.ac.ir
4. (✉) MSc in Medical Education, Medical Education Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. mahmodianr@yahoo.com